

Այվազյան Ռուզաննա, ծնվել է 1988 թ. հունվարի 14-ին Արցախի Հանրապետության Հադրութի շրջանի Խանձաձոր գյուղում: Ամուսնացել է Հադրութի շրջանի Առաքել գյուղում, մինչև 2020 թվականի պատերազմը ապրել է Առաքել գյուղում, աշխատում էր մանկապարտեզում: 2020 թվականից հետո եկել է Հայաստան, 2021 թվականի գարնանը գնացել է Ստեփանակերտ՝ աշխատանքի համար դիմում գրելու: Ապրիլ-մայիս ամիսներին վերադարձել է Արցախ և 2023 թվականի սեպտեմբերի 28-ին դուրս եկել Արցախից: Այժմ բնակվում է ՀՀ Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում:

Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր, 2024:

Դիզափայտ¹

Խանձաձորում լնլն մի հատ սար, վերը վեր անվանեսըն լնլ Դիզափայտ:
Դիզափայտի կատարին կար մի հատ վանք, վերը կոչվեսա լնլ Կատարո վանք,
նույնիսկ Կատարո վանք անունով գինի կար: Էտ Կատարո վանքը ստեղծալ ա մի հատ
կին, որի անունը Նվարդ ա եղել: Վանքը կառուցալ ա կավահողալ ու ծովալ ու էտ
ամեն ինչը մենակով ա լրիվ արել: Դիզափայտի անվան պատմությունը. սեսըն լնլ վեր
պատերազմի ժամանակ թշնամին էնքան հայերի ա կոտորել, վեր դիակները ուր ուր
ըրա կուտնլըն ու վառալ, այսինքն նիյըն կըցրալ ու էտ Դիզափայտի անունն էլ
առաջացել ա տաղադ:

ԲԱՌԱՐԱՆ

- Անվանեսն- անվանում են
- Կոչվեսա-կոչվում է
- Ծուվալ-ձվով
- Սեսըն-ասում էին
- Ուրուր ըրա կուտալն-իրար վրա դասավորել
- Նիյն կցրալ-վառել են
- տաղադ-այդտեղից

¹ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հադրութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

Պատմություն Կատարո վանքի մասին²

Դիզափայտով որ մտնում էինք, էտ կատարո վանքի ներսավը աջի վրա պատի արանքում, դեռեմոնտից հետո չեմ հիշում կար թե չէ, բայց մինչև ռեմոնտը էտ աջ մասում ձեռքդ որ մտցնում էս, ահագին խորնա էլի, անցք կար, էդտեղ գարի, ցորեն էր լցրած խառը, ասում էին եթե ձեռք քցում էս հանում, ցորեն կա գարի հելավ ուրեմն էրեխա կունենաս, եթե չհելավ, ուրեմն չես ունենա: Ու էդպիսի դեպեր եղել են, որ մարդա եղել գնացելա, երագում տեսել ա, որ Աստված ասում ա գնա Դիզափայտի եկեղեցի ու դրանից հետո ինքը հղիացել ա, էտ տատիկս ա պատմել: Եկեղեցու խորանի վրա գիրք կար, ու ով գնում էր իրա ցանկությունները ու երագանքները գրում էին էտ գրքի մեջ: Ես որ փոքր էի, էրեխեքի հետ գնացել ենք եկեղեցի, որ աղջիկներով սենց կանգնել ենք մեր բարեկամներից մեկը ասում ա աղջիկներ ձեռներներդ գցեք տեսնենք ով ինչա հանում ու էտպես հանել ենք, գարին տղայա ցորենը՝ աղջիկ: Ու զարմանալին էնա, որ էտքան տարի անց, ոչ գարին, ոչ ցորենը չեն ծլել: Եղել ա որ մեջը փուչ լինի, բայց չեն ծլել:

Խանձաձորի աղբյուրները³

Դիզափայտի ստորոտին կար երկու աղբյուր, մեկը կոչվում էր **Արջի աղբյուր**, մյուսը՝ **Քոչին աղբյուր**: **Քոչին աղբյուրի** տարածքում քոչվորներն էին ապրում, երևի տրանիցա առաջացած անունը:

Արջին աղբյուրն ա կոչվում, որովհետև ասումըն իբր էտ մասերում արջերը շատ էին ու դրա համար մնացալ ա **Արջին աղբյուր** անունը:

Բերդ սարը⁴

Գյուղի մեջ կար մի փոքր սար, **Բերդ** էր կոչվում, մունք բերդըք լա ասում, գյուղամեջում ա լնլ: Ասում էին բերդ, էտ Բերդին մի հատվածում մի փոքր անցք կար, էտ անցքը կոչվում էր **Բուրուլաձակ**: Օրինակ 90-ականներին մեր ֆիդայիները էտ **Բուրուլաձակ**ում զենք են թաքցրել, դրանից հետո մեր էս ջահել տղերքը, դպրոցական

² Բանասաց՝ Արցախի Հանրապետության Խանձաձոր գյուղի բնակիչ Ռուզաննա Այվազյան

³ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղորդ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

⁴ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղորդ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

Էրեխեքը, քեցալըն էտ բերդը ու տըսա էտ ահագին զենք կա ընդեդ, պիրալըն մըր հայաթ, հետո մըր թաղային ոստիկանին զանգել են ու զենքերը հանձնել են իրենց:

Սուրբ Հովհաննես եկեղեցի⁵

Սուրբ Հովհաննես եկեղեցին 19-րդ դարի կառուցված եկեղեցի ա, էտ եկեղեցում, քանի որ չունեինք սգո սրահ, թաղման հացկերությունը եկեղեցում էր լինում, մի քանի անգամ ա տենց եղել, հետո սրահ են սարքել:

Խանձաձոր

Խանձաձոր⁶ գյուղը երկու անգամա ա կառուցվել, առաջին անգամ 1990-ական ներին թուրք-ազերիները գյուղը վառել էին, դրանից հետո մեր հաղթանակներից հաղթանակներից հետո, որ մենք գնացել ենք գյուղ, արդեն 1994 թվականն էր, էտ ժամանակ գյուղը մի քիչ ուրիշ տեղ ենք կառուցել, բայց պահել ենք ամեն ինչ: Խանձաձոր, այսինքն խանձաձ ձոր, էլի պատերազմի ժամանակ, որ թուրքերը վառել են, դրանից ա անունը առաջացել:

Յեղծուն խութ

Մըզ մի տարածք օնիք **Յեղծուն խութը ասում⁷**, մի եկեղեցի ա եղել, դա շատ շուտ ա եղել մինչև 1990-ականները, հետո 1990-ականներին քանդել են: Սա կոչվում ա նաև հանգած Յեղծուն խութ, նիյն էլի կցրած, հանգցրած, տի էլ կոչվալա:

ԲԱՌԱՐԱՆ

⁵ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

⁶ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

⁷ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

Մըզ- մեզ

օնիք-ունենք

Նիյն էլի կցրած-վառել են

Հարսնաքար⁸

Հարսնաքարսար օնիք, հեռվից որ նայում ես շան տեսք ունի, ոնց որ շուն նստած լինի, որ մոտիկանում ես հարսի շարի նման փռված ա:

Խանձաձորի տոհմերը⁹

Այվազյաններ-Ռեյվազաց տոհմ, մեր տոհմնա, մեր ապուպապերը Պարսկաստանի Իսպահան քաղաքից են եկել: Նույնիսկ կեսրայրս Առաքել գյուղից էլի, Իսպահան քաղաքից են եկել: Եկել են բնակություն հաստատել Հաղրուծի գյուղերում, գյուղատնտեսությամբ զբաղվել ու մշտական բնակվել:

Փահրադաք-իրանց անվանում էին փափախ կարողներ

Էլիքսանանց-Ալեքսանանց

Բադասյաններ, Մկրտչյաններ, Հրադաք, Հըմբարձունք

Խանձաձորի թաղեր¹⁰

⁸ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրուծ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

⁹ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրուծ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

¹⁰ Բանասաց՝ Ռուզաննա Այվազյան, 1988, Հաղրուծ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

Լիլու արտ, Քոդուց թաղեր անունը ստացել ա Քոլքոյանների ազգի անունից,
Դիզափայտից որ իջնում ենք մեծ, երկար դաշտ կա կոչվում ա Միլգարան, Մեջիդ, Մըծ
Հադաց, մըծ հըղցեյ ա լալ սաղ մաշինները տղավն լա անցկենալիս:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Հըղցեյ-ճանապարհ

սաղ-բոլոր

տղավն լա անցկենալիս-այդտեղով էին անցնում

Գետեր

Թոխքարեն տակեն, այսինքն սև քարի տակ, բարձր սար ա, տակավը գետն ա
հոսում, տա կոչվում ա Թոխքարեն գետ: